

El llarg viatge

STOLPERSTEINE VIC

GUIA DIDÀCTICA

FACULTAT
D'EDUCACIÓ, TRADUCCIÓ,
ESPORTS I PSICOLOGIA

UVIC | UVIC-UCC

Ajuntament de Vic

Estudiants de la UVIC:

Aline Cros Gili

Martina Fabregó i Caralt

Aina Maymó Codina

ÍNDEX

1. PRESENTACIÓ DE LA PROPOSTA	2
2. DIDÀCTICA I METODOLOGIA	4
a. Introducció	5
b. Contingut.	6
c. Destinataris.	8
d. Objectius generals.	9
e. Objectius específics.	9
f. Metodologia	10
g. Temporització.	11
h. Avaluació.	12
3. ANNEXOS	13

1. PRESENTACIÓ DE LA PROPOSTA

El mes de març de 2022 es col·loquen unes llambordes al davant de l'estació de tren de la ciutat de Vic per retre homenatge als vigatans deportats en camps de concentració nazi. Aquestes pedres són dissenyades i elaborades artesanalment per l'artista alemany Gunter Demnig en el marc del projecte Stolpersteine. Aquesta iniciativa pretén unir art i memòria per homenatjar les víctimes del nazisme i mantenir-ne el seu record. Des de l'any 1996 s'han col·locat més de 82.000 llambordes a tot el món i 518 a Catalunya. Les stolpersteine (mot alemany que significa 'pedra que fa ensopegar') són unes petites llambordes cobertes amb llautó amb algunes dades gravades de cada persona deportada. Aquestes peces es col·loquen al paviment de davant dels edificis on van viure les víctimes abans de la deportació o, en cas de no disposar d'aquesta informació, en espais simbòlics per recuperar la memòria històrica. D'aquesta manera, quan el vianant ensopega amb una d'aquestes pedres, s'atura i fa una breu reverència mentre llegeix la informació gravada (el nom i cognoms, la data de naixement i mort i on i quan va ser deportat) com a gest de respecte i humanitat en contrast amb l'exterminació industrialitzada del règim nacionalsocialista.

A banda de la col·locació de les llambordes, s'elabora un projecte pedagògic que permeti recuperar i difondre la memòria dels vigatans deportats i, al mateix temps, ajudi a conèixer a les noves generacions un dels episodis més terribles de la història recent d'Europa.

La proposta que teniu a les mans és fruit d'un treball de l'assignatura Didàctica de les Ciències Socials II cursada durant el primer semestre del quart curs del grau de Mestre d'Educació Primària. L'objectiu principal de l'assignatura és elaborar una proposta didàctica per treballar amb l'alumnat de cicle superior de l'etapa de primària. El tema central de la proposta tracta sobre patrimoni i parteix d'un element cultural o patrimonial relacionat amb la ciutat de Vic, en aquest cas, les stolpersteine, que reten homenatge a 10 vigatans deportats: sis d'ells van morir en diversos camps (Josep Franquesa Vidal, Joaquim Delgado Riubadulla, Artur Piqué Fargas, Lluís Serradell Santanera, Felicià Tona Bassas i Josep Verdaguer Anglada) i quatre van sobreviure en ser alliberats (Ramiro Badia Quintilla, Carles Franquesa Güell, Miquel Gudiol Rivera i Juan Rodríguez Pons).

2. DIDÀCTICA I METODOLOGIA

En aquest apartat s'exposen els aspectes més rellevants per entendre i poder dur a terme la proposta.

En un primer punt es troba la introducció, que explica breument en què consisteix. Tot seguit, el contingut que es pot desenvolupar amb els alumnes. El tercer punt fa referència als destinataris als quals va adreçada la proposta. A continuació, els objectius, tant els generals com els específics. En el cinquè punt, la metodologia utilitzada. Seguidament, en el punt sis s'exposa la temporització i, finalment, de quina manera es pot avaluar el treball fet per l'alumnat.

a. INTRODUCCIÓ

La proposta didàctica presenta una ruta guiada per la ciutat de Vic. L'objectiu d'aquesta és descobrir diferents punts de la ciutat relacionats amb la Segona Guerra Mundial i la Guerra Civil i connectar-los amb les històries de vida de deu vigatans que van ser deportats en camps de concentració nazi. D'aquesta manera, es pretén enllaçar les vivències i experiències d'aquestes víctimes amb la seva ciutat natal, Vic.

b. CONTINGUT

El projecte inclou aspectes del nou currículum d'educació primària, els quals es basen en les competències clau, les competències específiques de cada àrea, els sabers i les situacions. Cal destacar que les àrees que es treballen durant la realització de totes les activitats planificades són l'àrea de Llengua Catalana i Literatura, de Coneixement del Medi Social i Cultural, l'àrea d'Educació en Valors Cívics i Ètics i d'Educació Artística, la qual inclou l'Educació Plàstica, Audiovisual i Visual.

D'aquesta manera, l'alumnat podrà desenvolupar les competències relacionades amb l'àrea de Llengua Catalana i Literatura a través de les diferents tipologies textuais que s'inclouen dins de la ruta, concretament el conte, la poesia, el relat oral i l'auca. En el cas del Coneixement del Medi Social i Cultural, la ruta guiada es desenvolupa dins de la ciutat de Vic, de manera que els participants recorreran i situaran diferents edificis i punts significatius de la població, a més de tota la relació històrica que descobriran pel que fa a la Guerra Civil Espanyola i a la Segona Guerra Mundial. A més a més, pel que fa a l'àrea de l'Educació en Valors Cívics i Ètics es promou a través del descobriment de les històries personals de les víctimes, els relats que es podran llegir i també escoltar a través d'àudios que incrementen la immersió en la història, fent-la palpable, propera i real.

Finalment, en relació amb l'Educació Plàstica, Audiovisual i Visual cal remarcar que a través de diverses tipologies artístiques es podran anar coneixent les diverses històries de les diverses víctimes. A més, aquesta àrea també està molt present durant les activitats finals, on l'alumnat haurà de realitzar una de les tècniques artístiques presentades per explicar el final del viatge dels sobrevivents.

Convé fer esment al fet que la proposta és una situació d'aprenentatge que parteix d'una realitat passada, de la memòria històrica de la nostra societat la qual és rellevant per conèixer i entendre el nostre context actual. D'aquesta manera, el desenvolupament interdisciplinari de la proposta contribueix a l'assoliment de les competències clau al final de l'etapa i promou el desplegament de les competències específiques i el de les àrees esmentades anteriorment.

c. Destinataris

Aquesta proposta s'ofereix a l'alumnat de cicle superior de Primària i primers cursos de secundària amb l'objectiu de construir coneixements en relació amb la Guerra Civil Espanyola i la Segona Guerra Mundial, juntament amb les vides de les persones exiliades i els llargs viatges que comencen al seu dia a dia.

d. Objectius generals

- Reflexionar a l'entorn de la situació de les persones refugiades.
- Conèixer aspectes relacionats amb la Guerra Civil Espanyola Segona Guerra Mundial.
- Participar en una ruta guiada per la ciutat de Vic per conèixer edificis emblemàtics de la ciutat en aquest període històric.
- Conscienciar l'alumnat en relació amb les injustícies socials.
- Elaborar una tipologia textual per aconseguir narrar una vivència d'un viatge.

e. Objectius específics

- Reflexionar al voltant de la situació en què es trobaven i es troben actualment els refugiats.
- Dur a terme una ruta guiada per la ciutat de Vic.
- Conèixer la funció de diversos edificis de la ciutat de Vic en el transcurs de la Guerra Civil.
- Elaborar una tipologia textual per narrar el llarg viatge d'una persona refugiada.

f. Metodologia

La metodologia utilitzada es basa en l'enfocament reflexiu mitjançant una ruta guiada i interactiva amb els continguts necessaris per garantir un procés de reflexió com a base de l'aprenentatge. Aquest procés reflexiu està vinculat amb els fets succeïts amb els exiliats de la Guerra Civil Espanyola deportats en camps de concentració nazis en el transcurs de la Segona Guerra Mundial.

Aquesta proposta didàctica es divideix en tres parts: una activitat inicial, una activitat de desenvolupament i una activitat final.

En primer lloc, es proposa una activitat inicial per tal de potenciar l'activació dels coneixements previs de l'alumnat i fomentar una primera reflexió relacionada amb aquests llargs viatges moltes vegades realitzats per necessitats i no per gust. Seguidament, es proposa fer una ruta guiada per la ciutat de Vic on a través de diversos recursos es pot conèixer el llarg viatge de deu vigatans en el transcurs de la Guerra Civil. Aquest conjunt de tasques permeten finalitzar la proposta didàctica presentada amb una tasca final on es recull globalment el fruit de les diferents tasques intermèdies que es desenvolupen i es proposa que puguin escriure el final dels alliberats vigatans.

Vegeu annexos: dossier de treball.

g. Temporització

Activitat inicial: 30 minuts

Ruta guiada i interactiva: 1 hora i 30 minuts.

Activitat final: 1 hora i 30 minuts.

h. Avaluació

Per tal d'avaluar l'alumnat s'ha plantejat una activitat final en el dossier de treball.

Aquesta està formada per dues parts, una primera en què els alumnes han de triar i escriure la història d'una de les víctimes que va poder tornar a casa després del llarg viatge, i una segona part en la qual hauran d'explicar-la utilitzant un dels formats que han vist durant el desenvolupament de l'activitat (conte, aca, àudio, poema, infografia, etc.).

3. ANNEX

a. Material complementari: fitxes

way.
ey Longville.
ed car park (GR
with map. "GP"
ome of these and
hen ascend th
you meet a si
ead, half ri
, to (in c
ootpath and
oint; do no

tribri
his s

EL LLARG VIATGE

STOLPERSTEINE VIC

ALINE CROS, MARTINA FABREGÓ I AINA MAYMÓ

UNIVERSITAT DE VIC

ACTIVITAT INICIAL

NOM I COGNOM: _____

Per començar el projecte, us plantegem les següents qüestions que heu de contestar de manera individual:

Heu hagut d'emprendre mai un viatge molt llarg?

.....
.....

Per quins motius viatges?

.....
.....

Coneixeu alguna persona que hagi marxat de casa seva per emprendre un viatge molt llarg?

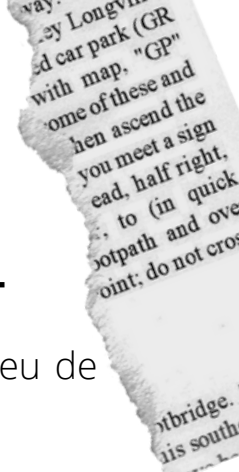
.....
.....

Creus que tothom viatja per gust?

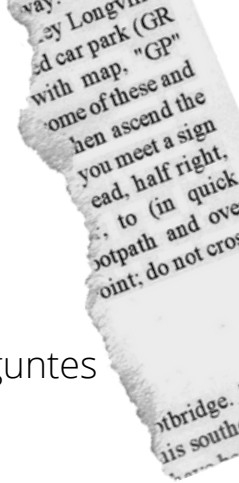
.....
.....

Quins altres motius creus que poden obligar una persona a haver de viatjar?

.....
.....

ACTIVITAT INICIAL

Seguidament, poseu-vos en parella i torneu a contestar les preguntes anteriors, tot tenint en compte l'opinió del vostre company o companya:

Heu hagut d'emprendre mai un viatge molt llarg?

.....
.....

Per quins motius viatges?

.....
.....

Coneixeu alguna persona que hagi marxat de casa seva per emprendre un viatge molt llarg?

.....
.....

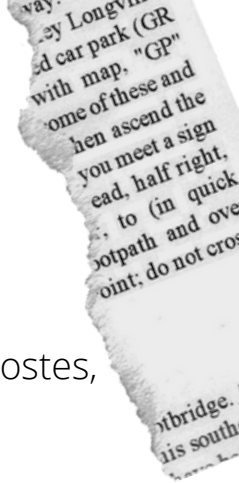
Creus que tothom viatja per gust?

.....
.....

Quins altres motius creus que poden obligar una persona a haver de viatjar?

.....
.....

ACTIVITAT INICIAL

Finalment, poseu-vos en grups cooperatius i compartiu les vostres respostes, tot respectant les idees dels altres membres del grup:

Heu hagut d'emprendre mai un viatge molt llarg?

.....
.....

Per quins motius viatges?

.....
.....

Coneixeu alguna persona que hagi marxat de casa seva per emprendre un viatge molt llarg?

.....
.....

Creus que tothom viatja per gust?

.....
.....

Quins altres motius creus que poden obligar una persona a haver de viatjar?

.....
.....

ACTIVITAT DESENVOLUPAMENT

Tot seguit, trobareu els codis QR per obtenir informació sobre els stolpersteine.

Ajuntament de Vic

Casa Can Cortada

Plaça Major de Vic

Teatre Vigatà

Farinera

Estació de trens

ACTIVITAT FINAL

Després d'observar la infografia a l'estació de trens de Vic, us demanem que us distribuïu en grups cooperatius de quatre persones. Cada grup escriurà la història d'una de les víctimes que va tornar a casa del llarg viatge: Ramiro Badia, Miguel Gudiol i Juan Rodríguez. Seguidament, en el requadre següent, cada membre de cada equip, haurà d'escriure què creu que va fer l'home escollit quan va arribar a Vic. Va trobar a la seva família? Es va quedar a viure a Vic? Va marxar? Com creieu que estava? Va poder refer la seva vida?

Som-hi! Deixeu-vos portar per la vostra imaginació i ompliu el requadre següent:

Nom de l'home escollit: _____

-
.....
.....
.....
.....
-
.....
.....
.....
.....
-
.....
.....
.....
.....
-
.....
.....
.....
.....

... was unclear. It
... back to life anyway,

ACTIVITAT FINAL

Un cop redactades entre tots quatre idees sobre la vida d'aquest home un cop arriba a Vic després del llarg viatge, us proposem que escriviu la història de la persona escollida. Seguidament, redacteu-la seguint el format que més us hagi agradat; pot ser en format de conte, auca, àudio, poema, infografia, etc. Esperem que sigueu al màxim de creatius i li feu l'homenatge que es mereix. També us animem a compartir les diverses històries de vida amb els altres centres que participin en la ruta interactiva tot adjuntant la vostra proposta al QR que trobareu seguidament:

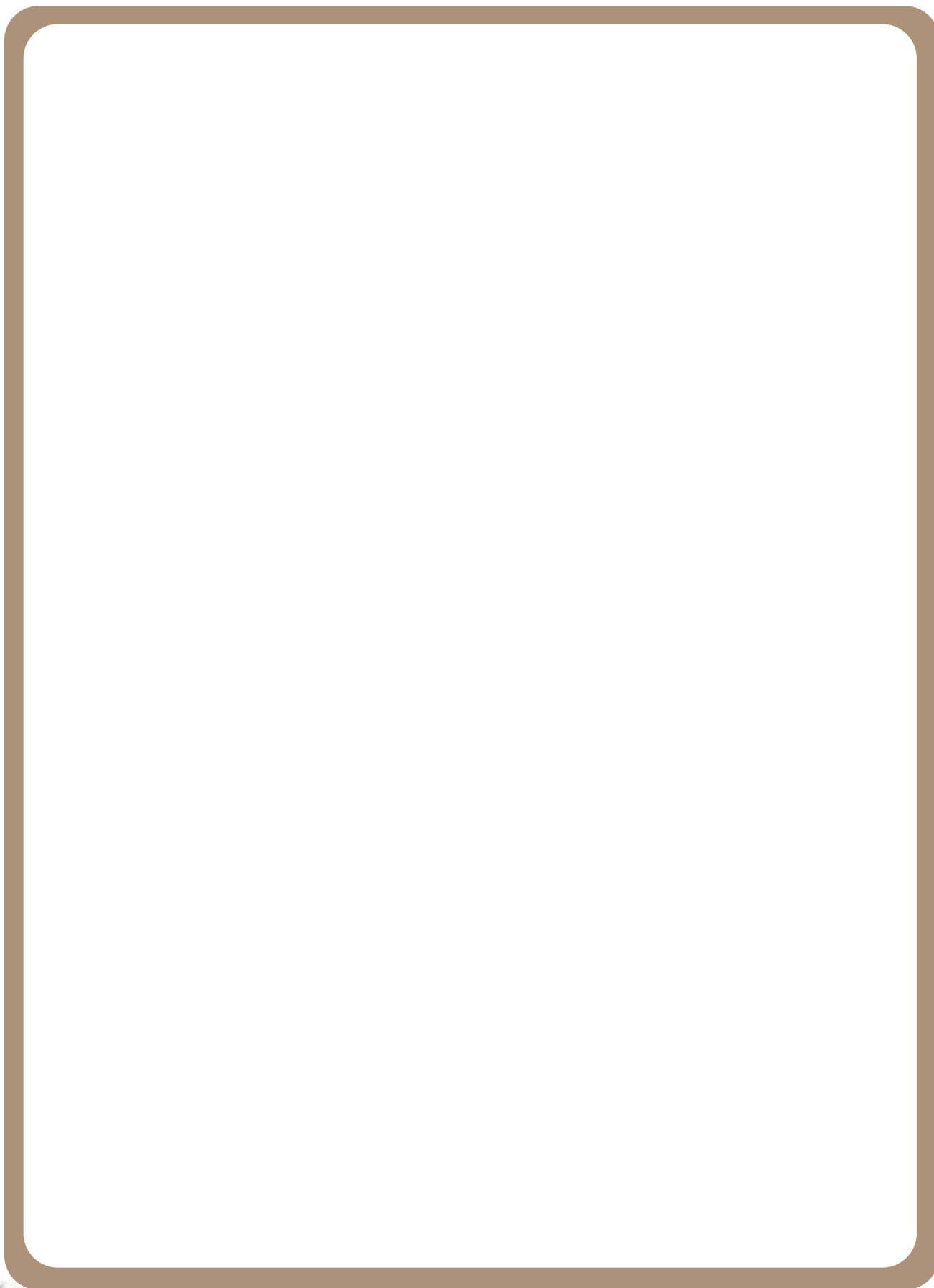

Així doncs, escolliu el format que més s'adeqüi a la vostra proposta per escriure la vida o bé podeu dissenyar el vostre propi format. Molta sort i endavant!

... was unclear. The
... thought back to life anyway,

PLANTILLA CONTE

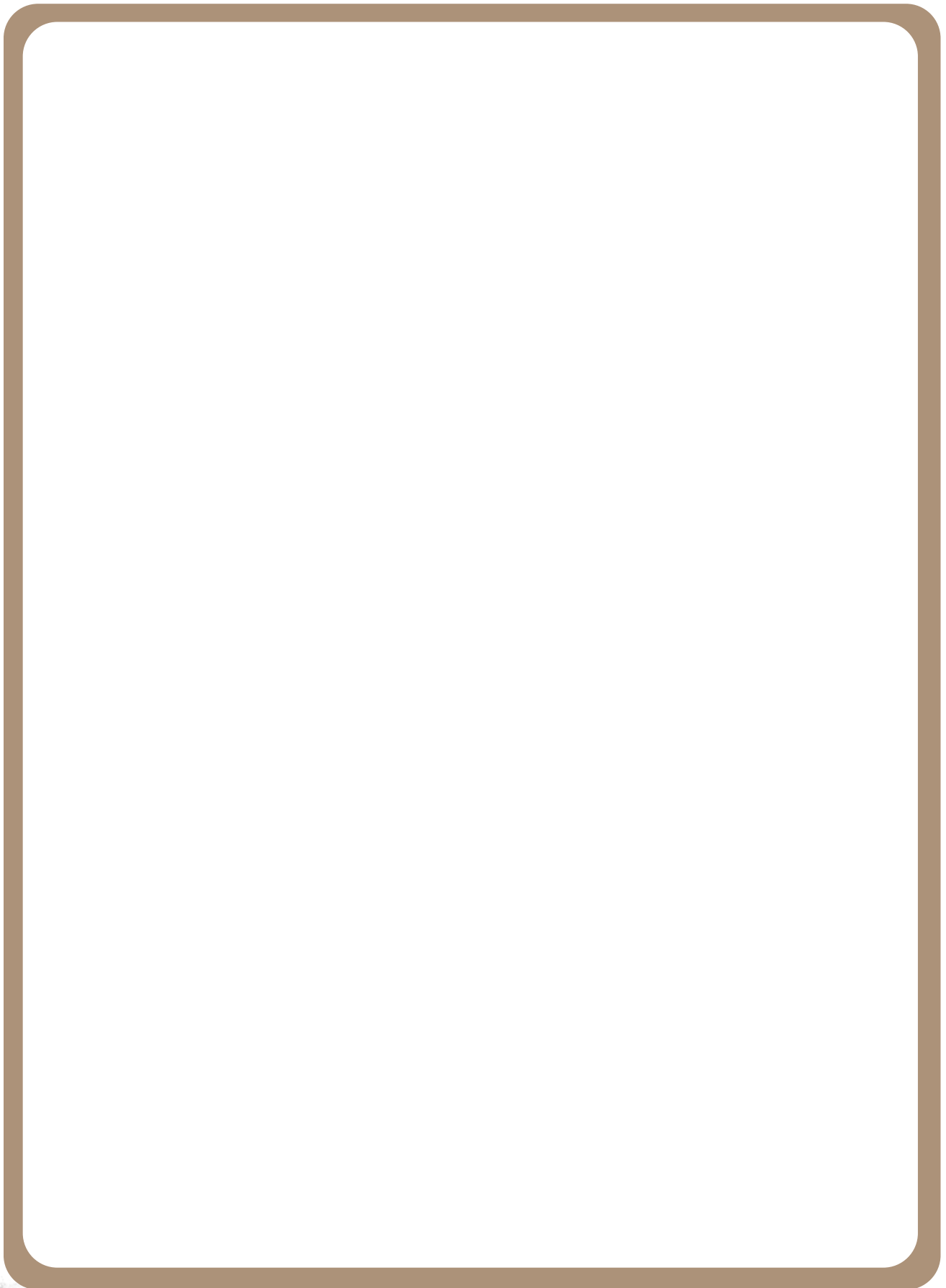
Aprofita aquest espai per elaborar les il·lustracions del conte:

...he was unclear. I
...ght back to life anyway,

PLANTILLA INFOGRAFIA

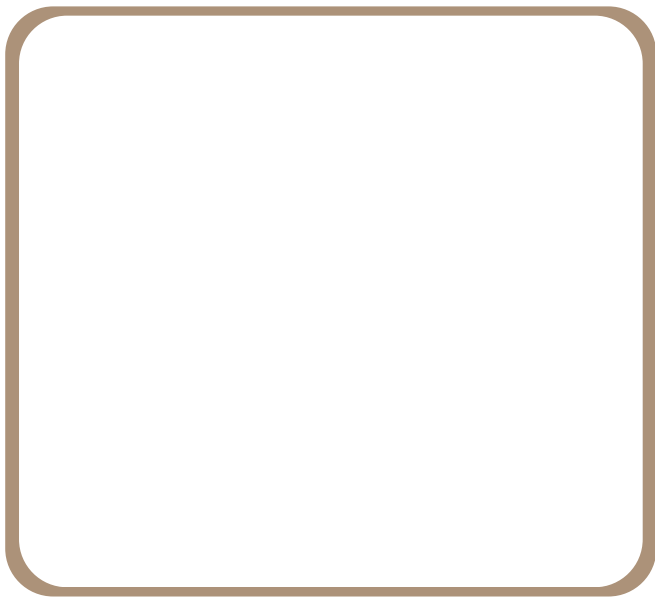
Aprofita aquest espai per elaborar una infografia:

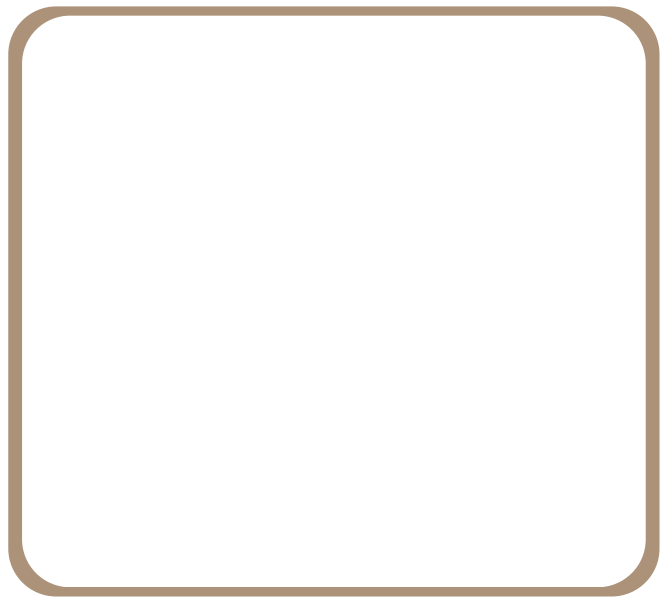

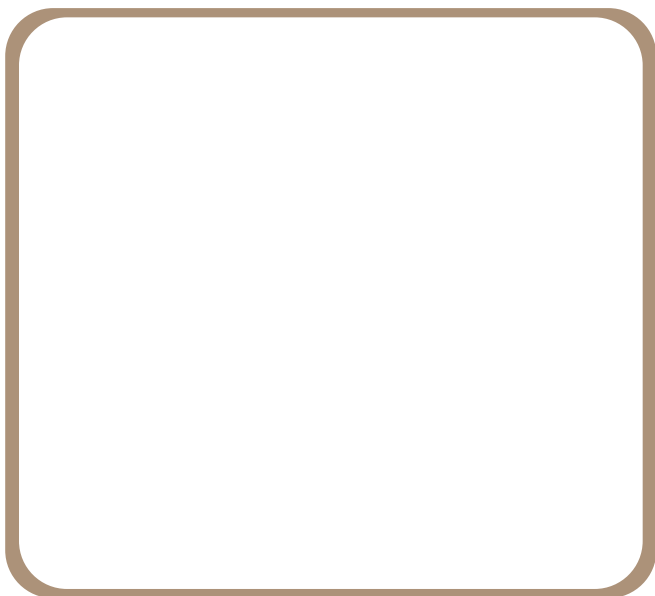
...he was unclear. It
...ught back to life anyway,

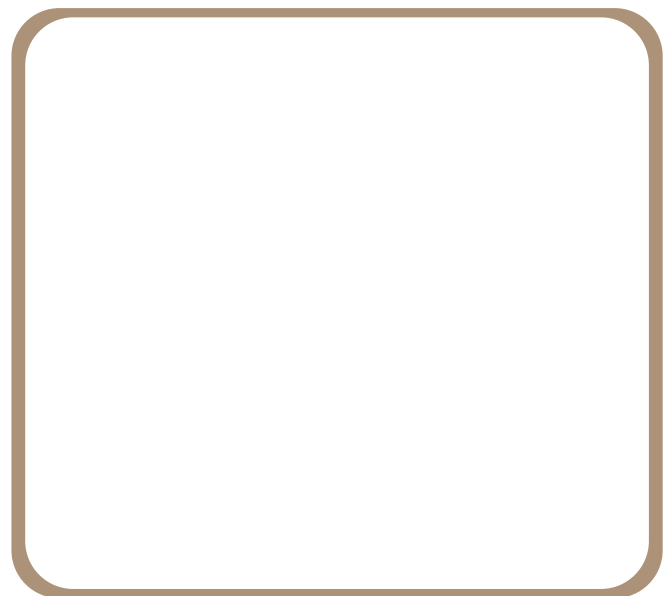
PLANTILLA AUCA

Aprofita aquest espai per elaborar una auca:

1. POEMA

La guerra

La guerra és inútil,
mai no arregla res.
Qui pensa que hi guanya
també acaba perdent.

La guerra és tan sols
La forma cruel
que té d'augmentar
qui mana el poder.

Els pobles no hi guanyen
mai res de res.
Encara que hi vencen
sempre acaben perdent.

D'ella només treuen
una cosa en net:
ferides, misèria,
gana i patiment.

La guerra és inútil,
mai no apanya res.
Tot ho arrasa i mata,
tot ho destrueix.

Adaptació poema Marc Granell

Poema dedicat a Josep Franquesa Vidal

2. ÀUDIO

Fills meus, haig de partir de la ciutat... M'estan perseguint i no us vull posar en perill. El més prudent és que marxi de la nostra llar i m'oculti en un poblet passada la frontera. Allà estaré segur i, amb un cop de sort, us podré tornar a veure molt aviat. La mare us cuidarà i us brindarà tot l'amor que té per a vosaltres. No patiu, estaré bé. Cada nit, mireu la lluna i penseu amb mi. Jo, des del meu amagatall també estaré mirant la mateixa lluna i pensaré en vosaltres, estimats fills. Quan tingueu por, tristesa o dolor, mireu les estrelles que us guiaran i us donaran forces per esperar-me. Us estimo molt, fills, dona... fins aviat.

Segueixo la multitud que camina a l'estació en direcció al tren que em portarà al meu següent destí. Dins d'aquest, la gent s'empeny per aconseguir un lloc, però jo, per sort, em puc col·locar en un petit racó al costat de la porta. Allà, a prop meu, veig cares conegudes. Són altres vigatans, que, com jo, parteixen de casa seva per lluitar per una millor vida per a ells i per a la seva família. Alguns han sigut companys de feina, amics de la dona o veïns del mateix carrer. Tot i que encara no em puc treure del cap la imatge dels meus fills suplicant que em quedés amb ells, m'enforteix fer aquest viatge amb altres vigatans, ja que no em sento tan sol... em reconforta.

Estic al sud de França en un camp de refugiats. Aquí m'hi quedaré una llarga temporada, tot i que no puc evitar preocupar-me ni emocionar-me per la meva família que he deixat enrere. Espero que el viatge que he decidit emprendre em permeti donar un futur millor als meus fills i que no hagin de viure situacions tan dures com les que he viscut jo. Aquí en el camp de refugiats la vida és molt dura, és una gran prova de supervivència. Evidentment, no hi ha electricitat i la poca aigua que hi ha ens l'hem de repartir entre tots els refugiats de dormim en cada barraca. Sempre intento que tots mengem la mateixa quantitat, però, de vegades, és molt complicat, ja que patim una fam extrema.

En arribar, el que més m'ha sorprès és l'extensa superfície del camp. Més o menys deu ocupar unes cinc hectàrees, com deu camps de futbol. Tota l'extensió està delimitada per un filat d'acer, per tal que ningú pugui accedir però tampoc escapar. En aquest gran espai estan repartides les barraques i deixen un passadís al mig on fem llargues cues per anar a buscar el menjar, l'aigua o anar al lavabo. El pitjor moment del dia és quan arriba la nit. Després de la llarga jornada de treball, l'únic que m'agradaria fer és descansar en un llit, després d'haver fet dos petons a la dona i als fills. Tanmateix, m'he de conformar amb una superfície molt dura que haig de compartir amb dos companys més. La barraca, feta de materials molt lleugers, deixa passar tot el fred i la humitat del vespre, així cap dels que som allà podem dormir ni una hora seguida. Per sort, comparteixo estança amb uns quants vigatans amb els quals puc parlar català i em fan sentir com a casa. Gràcies a ells recordo cada dia quin és el meu propòsit en aquest viatge i agraeixo els ànims que ens donem els uns als altres... aquí dins són la meva família. Us podeu imaginar que aquestes males condicions de vida, com alimentar-se un cop cada tres dies o beure aigua que no és potable, han causat que molts dels meus companys es possessin malalts. Aquest és el cas del meu amic vigatà Joaquim Delgado, que avui s'ha despertat amb una tos molt seca. Per sort, mentre l'ajudava a aixecar-se, hem escoltat com un general deixava anar uns crits en alemany. Un company de barraca que domina aquesta llengua ens ha explicat, amb una gran il·lusió en el seu rostre, que ens traslladaran en un lloc molt millor...

Text: *Elaboració pròpia*

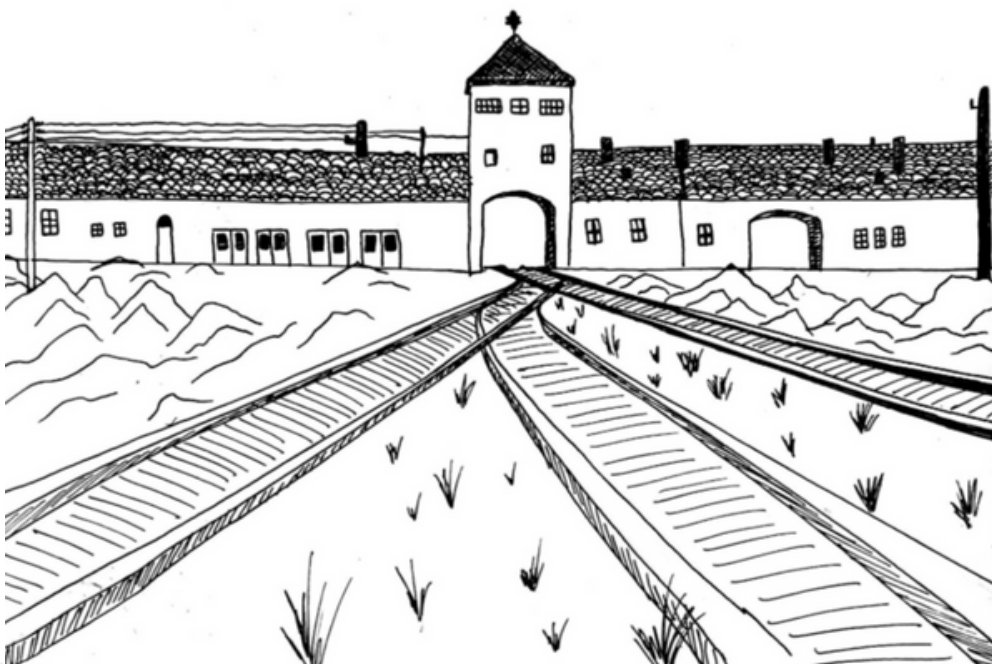
Veu: *Francesc Xavier Cros*

3. CONTE

Els cops de colze que m'impediien respirar, l'ambient carregat d'olors i pudors i la humitat que em calava per dins. Ens havien pujat a un tren com si fóssim animals, uns a sobre els altres, en un viatge llarguíssim i un sol cubell per fer-hi les necessitats.

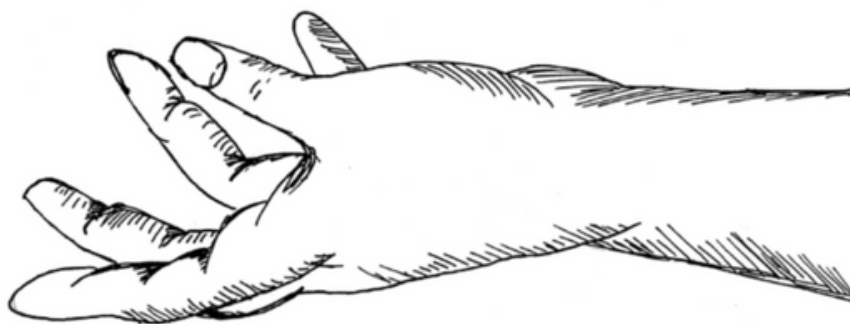
El meu nom ja havia desaparegut i ara només era un número: el 3648. En aquell comboi van transportar la quantitat més gran de presoners espanyols, en total 1506 homes. Quan es van obrir les portes no vam saber on érem ni l'horror que ens esperava. Acabàvem d'arribar al camp de concentració nazi de Mauthausen, Àustria.

Ens esperaven tot de militars de la SS amb esvàstiques als seus braços. Ens van fer sortir del vagó ràpidament. No em vaig adonar del senyal per baixar i em va envestir les 1505 persones que quedaven a dins. Només recordo passes a sobre meu, crits, plors... Em feia mal tot el cos.

De cop, les petjades van acabar i vaig notar com una mà m'acariciava i em deia: estàs bé? Era en Josep Verdaguer, un gran amic. M'alegrava veure una cara coneguda en aquells moments tan durs, ja que va ser l'única felicitat que vaig tenir en aquells dies foscos. Amb en Josep havíem compartit tota la nostra infància, de fet, compartíem el mateix dia i any de naixement 5 de juny del 1901.

Em feia mal tot el cos per l'investida que havia rebut, però Josep em va ajudar a aixecar-me. De cop, va venir corrent un altre noi que em resultava conegut per ajudar-me. Un cop em va parlar amb aquell accent pagès característic d'Osona el vaig reconèixer, era en Felicià Tona! Estava molt sec i molt brut. Vaja, com tots nosaltres.

Ens van empènyer a crits i cops cap a un edifici on sobre la porta principal hi havia la inscripció en majúscules: ARBEIT MACHT FREI (El treball allibera). Ràpidament, ens van col·locar a cops i empentes, en una llarga fila. Els militars no paraven de cridar i no enteníem res del que deien. Per sort ens van posar a la mateixa fila els tres de Vic, tot i que no parlàvem entre nosaltres, ja que vam veure com en alguns els estomacaven per només preguntar al del costat què estava passant.

De cop un soldat es va acostar a mi i em va arrencar la brusa que portava. Aquella camisa m'havia acompanyat des que vaig marxar amb el tren de Vic esperant una vida millor, me l'havia regalat la meva mare... pobre mare! Realment era millor la vida que havia decidit emprendre? No podia ni pensar, em vaig treure els pantalons greixosos que portava i els calçotets suats. Vaig tirar tota la roba a una foguera gegant i em van donar un pijama ratllat gris i blanc.

Totes les persones del camp anàvem amb aquest pijama fi on es mostrava el número que t'identificava. A més, cada persona tenia un triangle diferent per distingir el motiu pel qual estava en aquest camp. Nosaltres portàvem un triangle blau amb una S al mig, que vol dir que érem emigrants espanyols, "spaniers" ens deien. En aquell moment em vaig adonar que realment havia perdut la meva personalitat, tothom vestia igual, tothom anava rapat, tothom seguia les indicacions de les SS.

Les tortures acabaven de començar. Va ser gràcies a altres presos que ja feia un temps que en aquell camp de concentració que ens van explicar que per sobreviure havíem de callar, treballar i respondre sempre amb el nostre número en alemany. Per qualsevol cosa rebíem, i de valent... Les jornades laborals començaven molt d'hora i eren més llargues que un dia sense pa. I això del pa era literal. En prou feines ens donaven menjar i quan ens en donaven, un mai es quedava tip.

Ens feien pujar una escala de 186 graons carregats amb pedres de 50 kg aproximadament a l'esquena. Aquesta escala l'anomenàvem l'escala de la mort, ja que ens deixa esgotats. Una de les tortures era que ens obligaven a despullar-nos per dutxar-nos tots junts amb aigua fredíssima al mig del pati, mentre reien de com tremolàvem, i evidentment no podíem ni queixar-nos. Érem la seva diversió.

Un dia es van endur en Felicià Tona, entre d'altres, cap a un altre edifici pròxim a Mauthausen. Aquest era Gusen, un dels molts camps d'extermini nazi. Quan els companys anaven cap allà, ja sabíem tots que el seu viatge arribava al seu final i els que ens quedàvem no teníem clar si valia més la pena seguir amb el viatge intentant sobreviure o que se'ns enduguessin a Gusen. Per fi, va arribar el dia 30 de gener del 1941 on em van portar a Gusen i em van canviar el número identificatiu a 13215. Tot i això, fins a l'1 de desembre del 1941 no vaig posar fi al meu llarg viatge.

Text: Elaboració pròpia

Il·lustracions: Martina Fabregó

Veü: Raúl Rodríguez

4. AUTORIA DE LES IL·LUSTRACIONS I ESCRITS

Cal destacar que tota l'autoria dels escrits ha sigut d'elaboració pròpia, és a dir, ha estat dissenyat per les tres autores d'aquest treball Aina Maymó, Aline Cros i Martina Fabregó. No obstant això, cal destacar que les infografies inicial i final, juntament amb les imatges de l'auca han estat obra artística d'en Raúl Rodríguez. Per altra banda, el mateix artista ha sigut el que ha posat veu al conte oral elaborat. En el cas de l'àudio, la veu que exposava els fets en primera persona ha estat en Francesc Xavier Cros. Finalment, cal destacar que les il·lustracions del conte les ha realitzat la Martina Fabregó.

EL FINAL DEL VIATGE...

EL FEU VOSALTRES